

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
 ע"ו 14-02-5934 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג
 04 ינואר 2015

בפני כב' השופט יגאל גריל, שופט בכיר

המעוררת: מדינת ישראל - הרשות לזכויות ניצולי השואה
 ע"י ב"כ עוה"ד גב' שרה שהם ו/או גב' נעמה קמינסקי ואח'

נגד

המשיבה: אסטלה גרימברג
 ע"י ב"כ עוה"ד דוד יניד ו/או דורון עצמון ואח'

פסק דין

- א. בפניי ערעורה של הרשות לזכויות ניצולי השואה (להלן: "המעוררת") על פסק דינה של ועדת העררים [להלן: "הוועדה"] בראשותו של כבי' השופט אהרון שדה, בעניין ו"ע 3585-09-12 מיום 18.2.2013, לפיו נתקבל הערר שהגישה המשיבה, גב' אסטלה גרימברג, על החלטתה של המעוררת מיום 20.8.2012, כשבהתאם לפסק הדין, נקבע כי המשיבה זכאית לקבל קצבה חודשית לפי חוק הטבות לניצולי שואה, התשס"ז-2007 [להלן: "חוק ההטבות"], וזאת החל מחודש אוגוסט 2012.
- ב. הנסיבות הצריכות לענין הינן בתמצית אלה:
- המשיבה היא ילידת רומניה, ונולדה בשנת 1929. ביום 18.5.2009 הגישה המשיבה תביעה למעוררת בהתאם לחוק ההטבות, אך תביעתה זו נדחתה ביום 24.5.2009 בנימוק: "לא נתקיים לגבייך התנאי לפיו: שהית במחנה ריכוז, בגטו או במחנה שעבדו בו בעבודת פרך, הואיל ולא המצאת הוכחות לשהותך כאמור".
- ג. המשיבה הגישה ביום 22.11.2009 ערר, שנדון בפני ועדת הערעורים של בית משפט השלום בתל אביב, וציינה כי אמנם אין בידיה מסמך המצביע על שהותה במחנה העבודה, ואולם לטענתה, בדיקה של הוועדה יכולה להוכיח שכל הילדים הוצאו מבית הספר והועברו לבית הספר תיכון לבנים בטקוץ' שברומניה. כפי שכבר ציינה המשיבה בבקשתה מיום 18.5.09, היא הועסקה בעבודת פרך במכבסה לכביסת מדי חיילים ולטענתה העבודה התנהלה במשטר צבאי.
- ד. בתאריך 15.12.2009 ניתן פסק דינה של ועדת הערעורים של בית משפט השלום בתל אביב בתיק ו"ע 24712-11-09 בראשות כבי' השופט שלמה פרידלנדר לפיו נקבע, כי אין בעבודות הכפייה, שלא בתנאי כליאה, משום שהות ב"מחנה מוכר", ומכיוון שהערר אינו מגלה טעות לכאורה בהחלטתה של המעוררת, נמחק הערר של המשיבה. אולם, צויין עוד באותו פסק דין, שככל ששאלת שהותה של המשיבה בגטו, או ב"מחנה מוכר" טרם נבדקה על ידי ועידת

1 מתוך 21

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 ינואר 2015

ע"ו 14-02-5934 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג

- 1 התביעות, או בחלוף זמן רב מאז הבדיקה האחרונה, שאולי במהלכו הוכרו גטאות ומחנות
2 נוספים – הציעה הוועדה למשיבה לפנות לוועידת התביעות, וככל שתוצג אסמכתא מתאימה
3 מוועדת התביעות על שהות בגטו או במחנה מוכרים – תיבחן התביעה מחדש על ידי
4 המערער, ובמידת הצורך ניתן יהיה לחדש את הדיון בערר בפני ועדת העררים.
5
- 6 ה. המשיבה חזרה ופנתה, באמצעות בא כוחה, אל המערער ביום 9.8.2012 וביקשה לעיין
7 מחדש בדחיית תביעתה בהסתמך על ראייה חדשה, דהיינו קטע מרשימת המחנות המוכרים
8 על ידי ההסכם עם גרמניה בו כלול מחנה טקוץ' (Tecuci). צויין גם בפניית ב"כ המשיבה, כי
9 עד דצמבר 2009 היתה רשימת המחנות מצוייה בגרמנית בלבד באתר אינטרנט של הממשלה
10 הגרמנית. כך שבמאי 2009 (מועד הגשת התביעה) לא היתה למשיבה גישה מעשית לרשימת
11 המחנות המוכרים, ולכן זו לא צורפה לתביעתה. רשימה זו מהווה, כך נטען, אסמכתא
12 מתאימה מטעם ועידת התביעות, וזו מחייבת בדיקה מחדשת של המשיבה.
13
- 14 לפנייתו זו של ב"כ המשיבה צורף גם תצהיר של אחיה ובו צויין, כי המשיבה היתה נלקחת
15 על ידי חיילים או שוטרים למחנה עבודה בטקוץ' מדי יום, שם עבדה ככובסת של בגדי
16 החיילים.
17
- 18 ו. בתאריך 20.8.2012 דחתה המערער את פנייתה המחודשת של המשיבה בנימוק שאין
19 במסמכים שצורפו למכתב בא כוחה כדי להוסיף על התביעה המקורית ובהעדר ראייה חדשה
20 בדבר שהות בגטו, במחנה ריכוז או במחנה סגור, שעבדו בו בעבודות פרך, אין מקום לדיון
21 נוסף בתביעה.
22
- 23 ז. על החלטתה זו של המערער הוגש ביום 13.9.2012 ערר שנדון בפני הוועדה, ובמסגרתו
24 חזרה המשיבה על הטענות שצוינו במכתב בא כוחה מיום 9.8.2012, כי הראיות שמוצגות על
25 ידה הינן בבחינת ראיות חדשות, דהיינו, ראיות שלא היו בפני הוועדה בשעה שדנה בענין
26 לראשונה.
27 עוד טענה המשיבה בערר, כי לגוף העניין עולה מתביעתה וכן מתצהירו של אחיה, כי היא
28 נאלצה לבצע עבודות כפייה במחנה, וכי בעיר טקוץ' היה מחנה מוכר, וזאת לפי ההסכם עם
29 גרמניה, וכל עוד לא יוכח על ידי המערער אחרת, יש להניח שהמחנה בו שהתה המשיבה
30 הוא המחנה המוכר בעיר טקוץ', ולכן זכאית המשיבה לגמלה בהתאם להוראות החוק.
31
- 32 ח. בדיון שהתקיים ביום 29.10.2012 בפני הוועדה נשמעה עדותה הראשית של המשיבה, וכן
33 חקירתה הנגדית, ולאחר מכן נשמע טיעון בעל פה של בא כוחה, ובהמשך הוגשו גם טיעונים
34 של ב"כ המערער, וכן הוגשו בהמשך השלמות טיעון ואסמכתאות.
35

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 ינואר 2015

ע"ו 14-02-5934 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג

- 1 בפסק דינה מיום 18.12.13 ציינה הוועדה כי "מיד לאחר שמיעת עדותה של העוררת
2 הודענו כי עדותה עשתה עלינו רושם מהימן ולמעשה כל המחלוקת שאליה מתבקשים
3 הצדדים להתייחס היא מחלוקת משפטית".
4
- 5 הוועדה הוסיפה וציינה, כי העובדות שהוכחו הינן – כי המשיבה היא ילידת 1929, ועם
6 תחילת המלחמה, גורשה לעיר טקוץ', שברומניה. אביה נלקח לעבודות כפייה, והיא נותרה
7 עם שאר בני משפחתה לגור במחסן בעיר. בשנים 1942-1943 אספו השלטונות נשים ונערות
8 לביצוע עבודות כפייה שונות, כאשר המשיבה נלקחה לבצע עבודות כביסה עבור הצבא
9 הגרמני במכבסה מאולתרת באחד ממחסני בית הספר התיכון בעיר. המשיבה היתה אמורה
10 להתייצב בנקודת איסוף בבוקר, משם הגיעה לעבודתה, שם שהתה תחת שמירה כזו או
11 אחרת ובערב שוחררה לביתה. במהלך היום אכלה מזון שהביאה עמה מביתה.
12
- 13 הוועדה קובעת, כי בתיקים רבים נשמעו גרסאות דומות ביחס לעבודות נשים בכפייה
14 במקומות אחרים ברחבי רומניה בתקופת השואה ולפיכך מציינת הוועדה, שגרסתה של
15 המשיבה הוכחה, ונותר להכריע במחלוקת המשפטית שאותה הגדירה הוועדה כך:
16
- 17 **"האם המכבסה המאולתרת בבית הספר התיכון בעיר יכולה להיחשב כ"מתנה**
18 **מוכר" לצורך קבלת הגמלה?**
19 **האם עבודת הכפייה יכולה להיות גם "עבודת פרך" לצורך קבלת הקצבה ואם**
20 **לא – האם די בעבודות כפייה כדי להיכנס לגדר הזכאות לקבלת הקצבה ובאלו**
21 **תנאים?"**
22
- 23 הוועדה מציינת בפסק דינה, כי רשימת המחנות והגטאות המוכרים לא פורסמה באופן נגיש
24 ופשוט לציבור הרחב, ומכאן גם נובעת הטענה, מדי פעם, שפרסום הרשימה מהווה "ראיה
25 חדשה".
26
- 27 יתר על כן, הרשימה (לפי סעיף 2 של ההסכם) כוללת 1661 מחנות. אף אחד ממחנות אלה
28 איננו מוגדר לא במהותו, לא במיקומו המדויק ולא בתנך הגילאים של מי שהוכנסו אליו,
29 ולמעשה אין ברשימה כל פירוט והגדרה, אלא מה שמופיע בסמוך לכל מספר סידורי של
30 מחנה הוא שמו של היישוב אשר בו או בסמוך אליו הוקם המחנה, ובחלק מן המקרים יש
31 גם טווח תאריכים שלגביו מוכר המחנה.
32
- 33 מעיון ברשימת המחנות המוכרים עולה, כי טקוץ' (Tecuci) מופיעה במספר סידורי 1457,
34 וזאת ברשימת המחנות אשר לפי סעיף 2 של ההסכם.
35

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 14-02-5934 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג 04 ינואר 2015

- 1 יב. הוועדה מציינת בפסק דינה, כי הואיל ויכולתו של אזרח – ניצול שואה לברר פרטים בדבר
2 מחנה מוגבלת מאוד, הרי עובר הנטל אל המערערת להראות מדוע אותו מחנה, הנמצא
3 באותה עיר ששמה מופיע ברשימה אינו המחנה שמוזכר בקצבה. ואולם, כך מציינת הוועדה,
4 הדבר לא קרה – לא בדין זה ולא מעולם.
5
- 6 הוועדה מוסיפה: "טרם ראינו רשימה מסודרת המהווה את המקום והבסיס לקביעת
7 הזכאות המכילה פרטים מזהים וברורים ביחס למחנה הספציפי" (עמ' 6 לפסק הדין).
8
- 9 ג. כותבת הוועדה, שגם בענייננו העדיפה המערערת להתמקד לא בזיהוי ה"מחנה המוכר"
10 הספציפי, אלא בשלילת זכאותה של המשיבה, וזאת נוכח טענתה כי המחנות המוכרים הם
11 מחנות לעבודת גברים בלבד.
12
- 13 יד. עוד מציינת הוועדה בפסק דינה, כי ההכרה לפי החוק יכולה להיות בגין עבודת כפייה
14 ב"מחנה מוכר", ואולם, ההכרה תינתן גם במקרה שניצול השואה, או ניצולת השואה, רק
15 שהו במחנה כזה וזה גם הדין הנוהג (עיינו בסעיף 3(א)(1)(ב) של החוק).
16
- 17 טו. הועדה קבעה, איפוא, כי בעניין השאלה הראשונה העומדת לדין, דהיינו האם המכבסה
18 המאולתרת בעיר טקוף' מהווה "מחנה מוכר" יש לענות בחיוב, שכן המערערת לא הביאה
19 כל ראיה שיש בה כדי להצביע על מחנה מסוים כמחנה מוכר, ולאבחן אותו באופן כזה
20 ממחנות או ממוסדות שלטוניים אחרים, כך שניתן יהיה להבין שהוא יחיד וייחודי בעירו
21 ובאזור.
22
- 23 גם בגלל האופי הסוציאלי של החוק והאוכלוסייה בה הוא עוסק, סברה הוועדה כי הראיות
24 שעל המערערת להציג להיות נגישות וידועות לציבור, ללא צורך במאמץ מיוחד, או
25 במיומנות המסורה ליחיד סגולה, והיה על הראיות להיות מוצגות ומוגשות כראיה בעת
26 דיוני ההוכחות המתקיימים בעררים (סעיף 9 לפסק דינה של הוועדה).
27
- 28 טז. בהתייחס לטענת המערערת, לפיה יש להיצמד לרשימת המחנות והגטאות המוכרים ולא
29 יעלה על הדעת לסטות ממנה ולהכיר במקום ששמו אינו מופיע כמקום מוכר, כותבת
30 הוועדה, כי עמדה זו היתה נכונה במשך שנים, ולכן, למשל, נדחו העררים של ניצולים אשר
31 שהו בנאלצייק, ואשר סבלו מרדיפות הנאצים במשך כחודשיים ימים.
32 מציינת הוועדה, כי בנאלצייק לא היה "מחנה", ולא היה גטו סגור, ושמה של נאלצייק לא
33 נזכר בשום רשימה מוכרת לצורך החוק, ויהודיה לא הוכרו על ידי אחת מן הקרנות
34 הרלוונטיות.
35 ערעורם של ניצולי נאלצייק לבית המשפט המחוזי בחיפה נדחה ולפיכך הוגשה בקשת רשות
36 ערעור לבית המשפט העליון (רע"א 132/11 אלחיסוב ואח' נ' הרשות המוסמכת לפי חוק נכי

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
 ע"ו 14-02-5934 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג
 04 ינואר 2015

- 1 רדיפות הנאצים (27.11.2012) [להלן: "עניין אלחסוב"] ואזי המליץ בית המשפט העליון
 2 למערערת בהחלטתו מיום 26.7.12 לשקול פרשנות החוק והאפשרות להרחבת מעגל הזכאות
 3 במקרים נוספים, והוסיף: "רקמת החוק איננה סגורה, אלא פתוחה לכאורה במידה
 4 המאפשרת פיתוח הזכאות מבלי שניטע מסמרות עם שאנו ערים למורכבות".
 5
 6 מציינת הוועדה, כי בסופו של דבר הסכימה המערערת להכיר ביהודי נאלציק בהתאם
 7 לתביעתם הגם שלא התקיים בעניינם שום תבחין מקובל הנדרש לצורך ההכרה על פי חוק
 8 ההטבות.
 9
 10 יז. באשר לענייננו, קובעת הוועדה בעמ' 12 לפסק דינה כדלקמן:
 11
 12 "מחנה מוכר" ביחס לניצולי רומניה הוא מקום אליו אולץ יהודי, בגלל יהדותו
 13 ומעמדו ככזה, להגיע על מנת לבצע בו עבודת כפייה תוך שלילת יכולתו לסרב או
 14 להשתחרר מעבודה זו וכאשר לא קיבל בעבודה שכר. ה"מחנה" הוקם והופעל על
 15 ידי השלטונות בתקופת השפעה הנאצית ברומניה ומי שניהל אותו או שמר
 16 והשגיח על העובדים היהודים היו אנשי השלטון הרומני או הגרמני לרבות צבא
 17 ומשטרה.
 18 תנאי בלעדיו אין הוא כי ה"מחנה" הוקם ונמצא בעיר ששמה מופיע ברשימת
 19 המחנות לפי ההסכם עם גרמניה".
 20
 21 יח. הסוגייה השנייה שבה דנה הוועדה היא – היחס בין "עבודת פרך" לבין עבודת כפייה
 22 וההשלכות ביחס להכרה על פי חוק ההטבות. הוועדה מציינת, כי אין בחוק הגדרה מהי
 23 "עבודת פרך".
 24
 25 הוועדה מציינת, שגם אין בחוק הגדרה מהם "גדודי עבודה", ולפי טענת המערערת ולפי
 26 המסמכים שהציגה בסיכומיה, היה בטקוץ' מחנה מוכר שמהותו מחנה מיון ל"גדודי
 27 עבודה".
 28 מוסיפה הוועדה, כי הפרשנות הקלאסית שהיתה מקובלת עד כה היא ש"עבודת פרך"
 29 משמעה עבודת כפייה הנושית בתנאי מעצר או מאסר, ואולם אין זו הפרשנות היחידה, שכן
 30 לדעת הוועדה, שהייה במחנה ריכוז, או במחנה בתנאי מאסר/מעצר מלאים ובהם גם עבדו
 31 עבודות כפייה, הם לדעת הוועדה מקרה פרטי ומובהק היוצר זכאות, אלא שמקרה פרטי
 32 שכזה אינו שולל אפשרויות אחרות לקבלת הזכאות.
 33
 34 יט. לדעת הוועדה, אין כל קשר בין המושג "עבודת פרך" למאסר. עבודת פרך היא, כך כותבת
 35 הוועדה, בעמ' 12 לפסק דינה, עבודת כפייה. לדעת הוועדה, השימוש בביטוי על פי פרשנויות
 36 שונות, נועד להעצים את הקושי, או הביזיון הכרוך בעבודות כאלה.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
 ע"ז 5934-02-14 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג
 04 ינואר 2015

- 1
 2 עוד כותבת הוועדה, כי את הפרשנות למונח "עבודת פרך" יש לעשות בשים לב לאופי
 3 הסוציאלי של החוק, בשים לב להתפתחות בעניין אלחסיוב ויהודי נאלצייק ורקמתו הפתוחה
 4 של החוק, ובשים לב לפרשנויות ולהרחבות העוסקות בעניינים דומים עד זהים בחוק נכי
 5 רדיפות הנאצים, ולא פחות חשוב לדאוג כי הפרשנות שתיתן לחוק ההטבות תהיה הגיונית
 6 (עמ' 13 רישא לפסק דינה של הוועדה).
 7
 8 **כ.** הוועדה מציינת, כי גם לדעת המיעוררת (כעולה מעמ' 6 לסיכומיה שהוגשו בפני הוועדה) די
 9 בשהייה של יום אחד ב"מחנה מוכר" בתנאי מעצר או מאסר כדי להקנות זכאות. ומכאן
 10 תוהה הוועדה האם הגיוני שמי שנכנס למחנה מסוים ביום פלוני בשעה 16:00 ושחרר
 11 למחרת היום בשעה 10:00, מבלי שעבד או התאמץ, יחא זכאי לקבל קצבה כל ימי חייו,
 12 ואילו מי שאולץ מדי יום ביומו, במשך שבועות, חודשים או שנים, לעזוב את משפחתו מדי
 13 בוקר וללכת למקום בו הועבד בכפייה בעבודה קשה ולעיתים מבזה, ללא שכר, ללא כל תנאי
 14 סוציאלי, תחת שמירה ולפעמים התעללות והתעמרות, שעה אחר שעה, יום אחר יום, ללא
 15 אפשרות לעזוב או להשתמט, וללא אפשרות לדאוג לפרנסתו בדרך אחרת, האם הוא לא יהא
 16 זכאי, והאם הגיוני הדבר? (עמ' 13 לפסק דינה של הוועדה).
 17
 18 מסקנת הוועדה היא, כי התשובה ברורה ומחייבת הכרה גם בעבודת כפייה ובוודאי כזו
 19 שנכפתה על יהודי לאורך זמן כעבודה המזכה בקבלת קצבה.
 20
 21 **כא.** בכל הנוגע ליהודי רומניה, מפנה הוועדה לוי"ע (תל אביב) 1733/07 חיים הרשקו ואח' נ'
 22 הרשות המוסמכת (12.5.2008) [להלן: "עניין הרשקו"]. באותו עניין נדונה השאלה האם
 23 ניתן להכיר בעילת נרדפות מזכה בגין הגבלת חירות בשטח שאיננו שטח כיבוש גרמני.
 24 הסוגיה התעוררה בעניין הרשקו, משום שרומניה היתה נתונה להשפעה גרמנית, אך היא לא
 25 "נכבשה" על ידי גרמניה. בשטח שהיה תחת השפעה גרמנית (במובחן מכיבוש) נדרשה עילת
 26 נרדפות בדרגת חומרה גבוהה יותר, דהיינו, שלילת חירות.
 27 הוועדה מציינת, כי "הגבלת חירות", לצורך ענייננו, מושווית ל"עבודת כפייה", ואילו
 28 "שלילת חירות" מושווית לצורך ענייננו ל"עבודות פרך".
 29
 30 כותבת הוועדה, שאם הגבלת חירות יכולה להיחשב בתנאים מסויימים לשלילת חירות, הרי
 31 בתנאים דומים יכולה "עבודת כפייה" להיחשב כ"עבודת פרך", קל וחומר כשמדובר במעגל
 32 פנימי של חוק סוציאלי ישראלי.
 33
 34 **כב.** וועדת הערר שדנה בעניין הרשקו קבעה, על פי תנאים שפירטה, כי הגבלת חירות הופכת
 35 לשלילת חירות ובהקבלה לענין הנדון בערעור זה קבעה הוועדה, כי הוכח בפניה שיהודים
 36 (גברים, נשים ונערים) נלקחו לעבודות כפייה לפי צווים והוראות שלטוניות, חלקם מאת

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 ינואר 2015

ע"ו 5934-02-14 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג

- 1 השלטון המרכזי וחלקם על ידי גורמים שלטוניים בעיר או באזור הרלוונטי. בהסתמך על
 2 אסמכתאות שצירף ב"כ המשיבה לסיכומיו מספרו של ז'אן אנצ'ל, ספרו של יעקב גלר,
 3 וספרו של יוסף שפירא, קבעה הוועדה שהצווים הופנו כלפי יהודים בשל היותם יהודים ותוך
 4 פגיעה בזכויותיהם מטעם זה. עובדי הכפייה הופנו לעבודות ספציפיות, נשלל מהם החופש
 5 לבחור האם לעבוד או לא, אסור היה להם לעזוב את מקומות העבודה, ואם היו מסרבים או
 6 מתחמקים מעבודתם, הם היו צפויים לעונשים ולפעמים תמורים מאוד (עמ' 14 לפסק הדין).
 7
 8 כג. משכך, הגיעה הוועדה למסקנה כי מי שיהא זכאי לקבלת קצבה חודשית לפי החוק יהיה
 9 (עמ' 15 לפסק דינה של הוועדה):
 10
 11 "יהודי מיהודי רומניה אשר בגלל יהדותו ומעמדו ככזה נכפתה עליו "עבודת
 12 כפייה" בצו/הוראה שלטוניים ולכן אולץ להגיע למחנה מוכר, כפי שהוגדר לעיל,
 13 קרי למקום הנמצא בעיר המופיעה ברשימת המחנות המוכרים לפי ההסכם עם
 14 גרמניה שהוקם על ידי השלטונות ומי שניהל אותו או שמר והשגיח על העובדים
 15 היהודים שבו היו אנשי השלטון הרומני או הגרמני לרבות צבא ומשטרה וכאשר
 16 ביצע עבודות הכפייה אותן נאלץ לבצע נעשה ללא שכר, לפחות 5 ימים בשבוע
 17 ולאורך תקופה משמעותית שלא תפחת ממספר שבועות (כאשר בכל מקרה ומקרה
 18 תיבחן התקופה בהתאם לעוצמתם של שאר המדדים).
 19
 20 אין זה משנה אם מדובר בזכר, בנקבה, בבוגר/ת או בנער/ה. על ניצול השואה
 21 לעמוד כמובן בהוכחת גרסתו ובהתאם לפסק הדין בעניין רע"א 2408/12 בעניין
 22 פלונית נ' הרשות המוסמכת וגרסה זו תיבחן בין היתר גם על פי מבחן
 23 "הסבירות..."
 24
 25 כד. לסיכום הדברים קבעה הוועדה, כי המשיבה עומדת בתנאי הזכאות לקבלת גמלה, ולפיכך
 26 התקבל הערר שהגישה המשיבה ונקבע, כאמור, כי מועד תשלום הקצבה יהא החל מאוגוסט
 27 2012.
 28
 29 כה. המיערת ממאנת להשלים עם פסק דינה של הוועדה והוגש בפניי ערעורה, המשתרע על פני
 30 כ-88 עמודים.
 31 תמצית טענת המיערת, המסתמכת, בין היתר, גם על שתי חוות דעת מומחה שהוכנו על ידי
 32 חוקרות בכירות בתחום השואה, היא כי בטקוץ' לא הוקם מחנה.
 33
 34 כמו כן טוענת המיערת, כי ההכרה של קרן סעיף 2 אינה ניתנת לכל השוהים או לכל
 35 העובדים בערים אשר ברשימה, אלא רק למי שהיה כלוא במחנות, ובכפוף לקיומם של
 36 תנאים מסוימים.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 ינואר 2015

ע"ו 5934-02-14 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג

- 1
2 בנוסף טוענת המערערת, שלפי פסיקת בית המשפט העליון, חובה להוכיח שהות במחנה או
3 בגטו ואין די בבקשה להכרה שהתבססה על ביצוע עבודות כפייה בעיר הנמצאת ברשימה.
4
5 לטענת המערערת, בהתאם לפסיקת בתי המשפט המחוזיים ווועדות הערר, רק שהות
6 במחנה בתנאי מאסר יש בה כדי להקים זכאות לפי החוק. לטענתה, הוספת עובדי הכפייה
7 לקבוצת הזכאים לקצבה לפי חוק ההטבות, היא ענין למחוקק לענות בו.
8
9 טוענת המערערת, שאין חולק כי המשיבה עברה סבל בשנות השואה, ואולם המחוקק
10 במסגרת חוק ההטבות, ראה לנכון להעניק הטבות כספיות רק לניצולים מן המעגל הראשון,
11 יוצאי מחנות וגטאות, ולא לכלל ניצולי השואה, ולכן עותרת המערערת לקבלת הערעור
12 ולביטול פסק דינה של הוועדה.
13
14 כו. מנגד, סומכת המשיבה את ידיה על פסק דינה של הוועדה, וסבורה היא שאין מקום להתערב
15 בפסק דינה של הוועדה.
16
17 לטעמה של המשיבה, הפרשנות של המערערת מסכלת את כוונת המחוקק, היא איננה
18 ראוייה ואיננה סבירה ולכן יש לאמץ את פרשנותה של הוועדה למונח "מחנה מוכר",
19 בהתאם לעמ' 12 לפסק דינה של הוועדה. לפי פרשנות זו, יהפכו ערי רומניה המנויות
20 ברשימת ה"מחנות המוכרים" של קרן סעיף 2, למקומות שבהם אכן היה "מחנה", וכל
21 השוהים במחנה יזכו להטבות מלח חוק ההטבות.
22 לטענת ב"כ המשיבה, בהתאם לפרשנות זו הניצולים, עולי רומניה, שהיו בתקופת השואה
23 נשים, נערים ונערות, וביצעו עבודות כפייה בפרך בהוראת המשטר הרומני – יזכו בתגמולים
24 מלח חוק ההטבות. פרשנות זו תהפוך את חוק ההטבות לחוק שמכוחו מקבלת תגמולים
25 קבוצה משמיעותית של ניצולים שעד כה "נפלו בן הכיסאות" ולא קיבלו תגמולים מאף
26 גורם.
27
28 לדעת המשיבה, הפרשנות שנתנה הוועדה למונח "מחנה מוכר" – עולה בקנה אחד עם
29 תכליתו של חוק ההטבות ומגשימה את מטרתו, ולכן ראוי לאמץ פרשנות זו.
30
31 כז. בדיון שנערך ביום 22.9.2014, במאוחד עם תיק ע"ו 42611-02-14 הרשות לזכויות ניצולי
32 השואה נ' הרשקוביץ, העוסק בסוגיה זהה (וביום 19.10.2014 נמחק הערעור בהסכמת שני
33 הצדדים), שטחו בפניי ב"כ הצדדים את טיעוניהם בהרחבה.
34
35 כח. לאחר שעיינתי בטיעוניהם המפורטים של באי כוחם של שני הצדדים, לרבות האסמכתאות
36 הרבות שהוגשו לעיוני, סבורני כי דין הערעור להידחות.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
 ע"פ 5934-02-14 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג
 04 ינואר 2015

- 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
- להלן אפרט כיצד הגעתי למסקנתי זו.
- בטופס ההצהרה שהגישה המשיבה למוערערת ביום 18.5.2009, נכתב:
- "הייתי בגיל 15 הוציאו אותי מביה"ס והוכנסתי למחנה עבודה ככובסת של בגדי החיילים."**
- עוד ציינה המשיבה בטופס ההצהרה, כי מתנה העבודה היה בעיר טקוץ' שברומניה, והיא עבדה במחנה זה מאוגוסט 1944 ועד אוגוסט 1945 (נאציין, כי מלחמת העולם השנייה הסתיימה במאי 1945, אולם, מפאת גילה הצעיר של המשיבה באותה עת, אין לזקוף לחובתה אי-דיוק בציון התאריכים).
- המשיבה העידה בפני הוועדה במסגרת עדותה הראשית (עמ' 1-2 לפרוט' בפני הוועדה):
- "נולדתי ברומניה בשנת 1929. בשנת 1941 היתה רעידת אדמה ואחר כך גירשו אותנו לעיר טקוץ'. שם גרנו במחסן ולקחו את אבי למחנות סגורים ונשארו בבית והלכתי לבית ספר. בשנים 1942, 1943 הוציאו נערות בגיל 14, 13, למחנות לא סגורים וביניהם גם אני הייתי. היה אסור לנו לצאת מאוחר מהבית וגם לא לקניות. הייתי בת 15, 14 והיתה נקודה שהיינו צריכים להיפגש ולקחו אותנו למחסן עם חלוקה לכביסה. הייתי תחת משמר של חייל רומני. שם היו כמויות גדולות של כביסה. אני סובלת מזה כי לא היה לי כוח ואני סובלת מהכתף. זה נמשך עד שנת 1945 עד סוף המלחמה... בבוקר היו לוקחים אותי ובערב היו מחזירים אותי."**
- כותבת הוועדה בפסק דינה (עמ' 1 סיפא של פסק הדין):
- "מיד לאחר שמיעת עדותה של העוררת הודענו כי עדותה עשתה עלינו רושם מהימן ולמעשה כל המחלוקת שאליה מתבקשים הצדדים להתייחס היא מחלוקת משפטית."**
- אשר על כן, גרסתה של המשיבה נמצאה מהימנה על-ידי הוועדה, דהיינו, הוועדה קיבלה את גרסת המשיבה כפי שתוארה בעדותה.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"נ 5934-02-14 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג 04 ינואר 2015

- 1 זאת ועוד, בגלל אופיו הסוציאלי של החוק והאוכלוסייה בה הוא עוסק, על הראיות
 2 שהייתה צריכה המשיבה להביא להיות נגישות וידועות לציבור ללא צורך בשום
 3 מאמץ מיוחד או במיומנויות השמורות ליחיד סגולה והיה עליהן להיות מוצגות
 4 ומוגשות כראיה בעת דינוי ההוכחות המתקיימים בעררים."
 5
- 6 לה. כאמור, המקור לקביעה אילו הם ה"מחנות המוכרים" לפי חוק ההטבות, הוא רשימת
 7 המחנות המוכרים שפרסם משרד האוצר הפדראלי הגרמני, במסגרת מסמך שכותרתו:
 8 "Prison camps as recognized under the Article 2 Agreement with the Jewish
 9 Claims Conference (JCC)" (הדפים הרלוונטיים ממסמך זה צורפו כנספח 1 לתיק
 10 המוצגים מטעם המשיבה) [להלן: "רשימת המחנות המוכרים"]. רשימה זו מונה 1661
 11 מחנות, וכפי שציינה הוועדה, מצוין ברשימה שם או מקום המחנה, ולגבי חלק מן המחנות
 12 מצויינת התקופה לגביה מוכר המחנה.
 13
- 14 ברשימה לא נזכר כלל מיקומם המדויק של המחנות, לא צויין מי שהה במחנות אלה (גברים,
 15 נשים, נערים וכו'), וכן לא נכתב דבר על אופיו וטיבו של המחנה, ולמעשה אין כל פירוט
 16 והגדרה.
 17
- 18 לה. המערערת אינה חולקת על כך כי בעיר טקוץ' לא היה קיים מחנה עבודה ידוע מרכזי
 19 ומסודר, אלא מציינת (בסעיף 65 של עיקרי הטיעון מטעמה), כי מחוות דעתה של המומחית
 20 מטעמה, ד"ר רונית פישר, עולה שמהעיר טקוץ' נשלחו יהודים לגודדי עבודה חיצוניים
 21 שבהם התקיימו תנאי מאסר.
 22
- 23 כמו כן, כתבה המערערת בהודעת הערעור (בסעיף 363):
 24
- 25 "לא בכדי לא הובאה ראיה בפני ועדת העררים הנכבדה בדבר קיומו של מחנה
 26 בטקוץ' מהטעם הפשוט שלא הוקם בעיר מחנה כאמור. בהתאם לכך, לא הוכח
 27 וגם לא היה ניתן להוכיח קיומו של מחנה שמעולם לא הוקם."
 28
- 29 לה. בדומה לוועדה, מתקשה אני לקבל טענתה זו של המערערת, שכן כיצד ברשימת המחנות
 30 המוכרים מצוין כי היה בעיר טקוץ' "מחנה מוכר", בעוד לטענת המערערת, כלל לא היה
 31 מחנה באותה העיר?
 32
- 33 לה. המערערת הגישה חוות דעת מומחה מטעמה, הערוכה על-ידי ד"ר רונית פישר, היסטוריונית
 34 חברתית של תקופת השואה.
 35

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 ינואר 2015

ע"ו 14-02-5934 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג

1 ד"ר פישר כותבת, כי המאפיין המשותף שהתקיים בכל המחנות לעבודות פרך, או לעבודות
2 כפיה ברומניה היה תנאי כליאה, עם זאת היא מציינת כי חלק מהמחנות היו מאולתרים,
3 ושימשו כפתרונות זמניים, אך, לדבריה, גם במחנות אלא התקיימו תנאים של מאסר (עמ' 5
4 של חוות הדעת).

5
6 בעמ' 6 של חוות הדעת כותבת ד"ר פישר :
7

8 "בכל המחנות התקיימו תנאי כליאה ומאסר ברורים, זאת גם אם אין תיעוד לכך
9 שבכל המחנות הוקמו המתקנים הפיזיים, המקובלים במקומות מאסר, כגון:
10 חומות, גדרות תייל, מגדלים או עמדות שמירה וכו'. ובכל מקרה היו תנאי ענישה
11 והרתעה חמורים לכל מי שניסה להימלט. כך, הוחלו עונשי המוות או הגירוש
12 לטרנסניסטריה, שחלו על נמלטים (בהתפסם) וכן מסכת ענישה קולקטיבית של
13 הנותרים מאחור. אמנם היו יהודים שביקשו לנצל תנאי כליאה רופפים, ככל שהיו
14 כאלה, ולברוח מהמחנות ומגדודי העבודה, אך בכך הסתכנו בעונש מוות וודאי
15 ומייד. ברור כי לא ניתן היה לצאת ולשוב הביתה מדי יום, אלא מדובר היה בתנאי
16 מאסר וכליאה לכל דבר כמפורט לעיל."

17
18 לט. ביחס למחנה המוזכר ברשימת המחנות המוכרים בטקוף, כותבת ד"ר פישר (בעמ' 10 של
19 חוות הדעת):
20

21 "בטקוף לא הוקם מחנה עבודה, אך חלק מיהודי המקום נשלחו למחנה הריכוז
22 טרגו-ז'יו הנמצא בחבל אולטניה, וכן נשלחו לגדודי עבודה חיצוניים מרוחקים
23 שבהם התקיימו תנאי מאסר כאמור לעיל...
24 לצד הממצאים הארכיוניים שעליהם התבססתי, עיינתי גם בספרי המחקר
25 הבאים... כאמור, לא מצאתי בכל אחד מהספרים כל תיעוד אודות קיומו של מחנה
26 בטקוף, לא רשמי ולא מאולתר."
27

28 בעמ' 31 של חוות דעתה, מפרטת ד"ר פישר את ממצאיה מחיפוש בארכיון מוזיאון השואה
29 בווינגטון, לפיו מאזור טקוף נשלחו גברים יהודים לבצע עבודות פרך או עבודות כפיה,
30 בעיקר במסגרת גדודי עבודה חיצוניים.
31

32 מ. עולה השאלה, אם אכן כך היה מצב הדברים, וטקוף מוזכרת ברשימת המחנות המוכרים
33 רק בשל כך שגברים יהודים מן העיר נשלחו לגדודי עבודה במקומות מחוץ לעיר, אזי מדוע
34 היה צריך לציין בסעיף 4(d) של רשימת המחנות המוכרים, תחת הכותרת
35 "Other categories of prison camps for which the location is not specified"

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 14-02-5934 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג 04 ינואר 2015

- 1 (דהיינו, קטגוריות אחרות של מחנות מאסר שמקומם אינו ידוע) את גדודי העבודה של
 2 היהודים ברומניה ("Labour battalions for Jews in Romania")?
 3
 4 דהיינו, אם הכוונה באזכור העיר טקוץ' ברשימת המחנות המוכרים, היתה לגדודי העבודה
 5 של גברים יהודים שנשלחו מחוץ לעיר, אזי מדוע היה צורך בקטגוריה נפרדת לגדודי עבודה
 6 של היהודים ברומניה בסעיף 4(d)? לכאורה, המדובר בכפילות.
 7
 8 מא. התמיהה מתעצמת נוכח דבריה של ד"ר פישר בעמ' 11 של חוות הדעת:
 9
 10 "בחנתי למעלה מחמישה-עשר מקומות הנזכרים ברשימה של ה"מחנות
 11 המוכרים" לפי קרן סעיף 2, המפורסמת באתר משרד האוצר הגרמני, ומהעיון
 12 באותם מקומות עולה, כי בכולם או ברובם המוחלט התבצעה שליחה של גברים
 13 לגדודי עבודה חיצוניים, באופן שאותם עובדים היו נתונים לתנאי מאסר לכל דבר
 14 ועניין.
 15 בנסיבות אלו, אני מניחה, כי ההכרה באותם מקומות – ככל שההכרה ניתנת
 16 ליוצאי מחנות – היא לאותם עובדים שהיו במחנות עבודה כפי שהגדרתי לעיל, או
 17 למי שנשלח לגדוד עבודה חיצוני הרחק ממקום מגוריו."
 18
 19 שוב עולה השאלה: במידה וברשימת המחנות המוכרים מצויינים מקומות מהם נשלחו
 20 גברים יהודים לגדודי עבודה, אזי מדוע היה צורך לציין פעם נוספת את הדבר באופן כללי
 21 בסעיף 4(d)?
 22
 23 כמו כן, עולה השאלה: אם סעיף 4(d) הוא סעיף כללי לגבי יהודים שנשלחו לגדודי עבודה,
 24 אזי מדוע היה צורך לפרט בסעיף 2 של רשימת המחנות המוכרים את המקומות מהם הגיעו?
 25
 26 לתמיהה זו לא ניתן הסבר על-ידי המערערת.
 27
 28 מב. לפיכך, הדבר מהווה חיזוק למסקנתה של הוועדה, כי בהגדרת "מחנה מוכר" לא נכללים רק
 29 מחנות בהם היו תנאי כליאה מלאים (דהיינו, שגם הלינה היתה במחנה).
 30
 31 מג. למסקנה דומה לזו של הוועדה, הגיע גם כבי' השופט א. ואגו בע"ו (מחוזי ב"ש) 10349-07-13
 32 דידי יגר נ' הרשות לזכויות ניצולי השואה משרד האוצר, בפיסקה 15 (9.2.2014) (להלן:
 33 "עניין יגר"):
 34

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 ינואר 2015

ע"ו 14-02-5934 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג

1 מעט שסעיף 3(א)(1)(ב) לחוק הביא, למעשה, לאינקורפורציה של רשימת
 2 המחנות המוכרים, אל תוכו, קמה חזקה שאין מדובר ב"קבוצה ריקה". כאשר
 3 מופיע ברשימות, שהפכו להיות, במובן זה, לסטטוטוריות, שם של מקום מסוים,
 4 הנחת העבודה היא שבאותו מקום היה מחנה מוכר, המחוקק אינו משתת מילים
 5 לריק, אין להלום שאם העיר נשוא דיונו נקובה ברשימות, אזי, מדובר באזכור
 6 ריק מתוכן, מנגד - לו איתרנו את אותו מחנה שאליו מכוון האזכור, כגון שנהל
 7 בעיר מחנה ספציפי שמאפייניו ברורים וידועים (גידור, שמירה היקפית, איסור
 8 יציאה מוחלט, או סממנים דומים), אזי, בוודאי שהנטל היה מוטל על מי שטוען
 9 שהיה בנמצא עוד מקום נוסף, בתחומי העיר, הראוי להכרה כמחנה מוכר,
 10 במסגרת הרשימה, ואף, אולי, בגדר הרחבה פרשנית ו"הוספה פסיקתית" של
 11 מחנה, אפילו אם הרשימה לא כיוונה אליו ספציפית במקור. בנסיבות עניינו,
 12 ובתרחיש ההימוטתי שתואר, בוודאי שהנטל אכן היה מוטל על המערערות להוכיח
 13 ולשכנע שהמתפרה שבה הועסקה אימה, גם היא ראויה להכרה, בנוסף למחנה
 14 מוכר הנקוב ברשימה. אולם - באשר אין בנמצא מחנה "קלאסי", במובן שניתן
 15 לזהותו ללא קושי עם זה שהרשימה התכוונה אליו, מדוע לא ניתן לומר
 16 שהמתפרה, אותו מתחם עבודה שהמערערות הציגה, הוא-הוא "המחנה המוכר",
 17 נשוא הרשימה, ושהטוען אחרת, כלומר המשיבה, עליו הנטל להזים?"
 18 (ההדגשה שלי - י.ג.)

ובחמשך (שם, בפסקה 18):

22 "... דעתי היא, לפיכך, שהספק, בענייננו, בדבר קיום "מחנה מוכר" בעיר,
 23 במתכונתו ה"קלאסית", והיעדר יכולת להצביע על "מחנה" אחר זולת זה הנטען
 24 ע"י המערערות- פועל לטובת המערערות, הנטל לסתור- מוטל על המשיבה. תפיסה
 25 שונה תביא לקביעה משתמעת שלפיה הפריט הזה ברשימת המחנות, לאמור
 26 "פיאטרה-נאמץ", הוא בבחינת אות מתה- "קבוצה ריקה" ונטולת תוכן. התוצאה
 27 הזו אינה מתיישבת עם מושכלות ראשוניים של פירוש דבר חקיקה."
 28 (ההדגשה שלי - י.ג.)

מד. דברים אלה מקובלים גם עליי.

32 אין להשלים עם פרשנות לפיה אזכור המחנה טקוץ' ברשימת המחנות המוכרים הוא חסר
 33 משמעות, שכן לשיטת המערערות כלל לא היה מחנה בעיר טקוץ'.

35 סעיף 3(א)(1)(ב) של חוק ההטבות, מגדיר "נרדף" כאורח ישראלי שהוא תושב ישראל, שבין
 36 היתר, מתקיים לגביו כי: "הוא שהה במחנה או בגטו, שהוכר לפי ההסכם עם גרמניה ולא

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 14-02-5934 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג 04 ינואר 2015

- 1 הוכר לפי סעיף 11(1) לחוק הגרמני להקמת הקרן או לפי סעיף 2(1) לחוק האוסטרי
2 להקמת הקרן" (ההדגשה שלי – י.ג.).
3
4 שעה שהמחוקק הישראלי מאמץ את רשימת המחנות המוכרים לפי ההסכם עם גרמניה, לא
5 ניתן לקבל טענה כי "מחנה מוכר" המנוי ברשימה זו – אינו קיים למעשה.
6
7 לפיכך, מוקבלת עליי מסקנת הוועדה, כי העובדה שהמשיבה אולצה בשל יהדותה לבצע
8 עבודת כפיה תוך שלילת יכולתה לסרב, או להשתחרר מעבודה זו, במקום שהופעל על-ידי
9 השלטונות הרומניים בתקופת החשפעה הנאצית, כשבמקום זה מצויה שמירה על העובדים
10 על-ידי חייל חמוש, (המקום מצוי בעיר ששמה מופיע ברשימת המחנות המוכרים, הרי שהיא
11 עמדה בנטל להוכיח כי שהתה ב"מחנה מוכר".
12
13 עוד מוקבל עליי, כאמור, בדומה לנקבע בעניין יגר, כי נוכח שתיקת רשימת המחנות
14 המוכרים ביחס לאופיו ומיקומו המדויק של המחנה המוכר, הנטל עובר לכתפי המערערת
15 להצביע כי המקום בו שהתה המשיבה אינו ה"מחנה המוכר", ואולם, המערערת לא עמדה
16 בנטל זה.
17
18 פרשנות זו מתחייבת נוכח חוק ההטבות בגדר חקיקה סוציאלית העוסקת בזכויותיהם
19 של ניצולי השואה, לגביהם נקבע כי יש לפרש את דברי החקיקה כאמור ברע"א 8745/11
20 מיימון ואח' נ' הרשות המוסמכת לפי חוק נכי רדיפות הנאצים (10.11.2013) כך:
21
22 "כבר עמדתי על כך שמן הראוי שבתו המשפט במדינת ישראל יעשו ככל
23 שביכולתם על מנת להקל ולהיטיב עם מי שנפגעו בגופם, בבריאותם, בחירותם
24 וברכושם, במהלך מלחמת העולם השנייה ונרדפו על ידי הנאצים – בין בתוך
25 גבולות הרייך השלישי ובין מחוצה להם – וכי מוטלת עלינו החובה לגלות גמישות
26 במקרים המתאימים, ולפרש את החוק באופן רחב מתוך דאיית טובתו של הקרוב,
27 ובפרט כאשר יש מקום לשיקול דעת שיפוטי" (דברי כב' השופט י. דנציגר בדעת
28 הרוב).
29
30 כמו כן, נקבע ברע"א 132/11 אלחסוב נ' הרשות המוסמכת לפי חוק נכי רדיפות הנאצים,
31 בפסקה ב' (26.7.2012):
32
33 "באופן כזה או אחר, איפוא, רקמת החוק איננה סגורה, אלא פתוחה לכאורה
34 במידה המאפשרת פיתוח הזכאות, מבלי שניטע מסמרות, עם שאנו ערים
35 למורכבות."
36

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 14-02-5934 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג 04 ינואר 2015

- 1 בענייננו, אין המדובר בפיתוח הזכאות, אלא בהכרה במי ששהתה במקום המנוי ברשימת
 2 המחנות המוכרים, בשעה שלא עלה בידי המערער להצביע כי המקום בו שהתה המשיבה
 3 אינו בבחינת ה"מחנה המוכר". אולם, יש בדבריו אלה של בית המשפט העליון כדי לחייב
 4 בענייננו פרשנות מתוך ראייה רחבה ותוך שימת דגש לטובתו של ניצול השואה.
 5
- 6 מ. המערער בטעוניה הפנתה לפסק דינו של בית המשפט העליון ברע"א 2408/12 פלונית נ'
 7 הרשות לזכויות ניצולי השואה (2.4.2013) [להלן: "עניין פלונית"], שם, לטענתה, עמד בית
 8 המשפט העליון על ההכרח להוכיח שהות במחנה לצורך קבלת קצבה על-פי החוק.
 9
- 10 אכן, הנטל להוכיח שהות במחנה מוטלת על ניצול השואה, ואולם משעה שניצול השואה
 11 הצביע על שהותו במקום המצוין ברשימת המחנות, כאשר ברשימה אין פירוט לגבי טיבו של
 12 המקום, ומשעה שלא הוכח שהיה במקום מחנה אחר אליו מתייחסת הרשימה, הרי שעל
 13 המשיבה מוטל הנטל להוכיח כי המקום בו שהה ניצול השואה איננו המקום המוזכר
 14 ברשימה. בענייננו, המשיבה לא עמדה בנטל זה.
 15
- 16 לעומת זאת, בעניין פלונית, המבקשת (שם) לא עמדה בנטל העובדתי להוכיח שהות במחנה
 17 "משלא נרשם בו דבר באשר להחזקתה במחנה סגור בבוטושאן. לא נמצא גם שיש
 18 בתצהירה של אמה כדי לסייע, שכן קיים קושי לקבוע האם האמור נרשם מפיה, והאם
 19 הוא משקף את שהיה נוכח מצבה הקוגניטיבי הירוד, של האם, ומכל מקום היא לא ציינה
 20 כי הוחזקה במחנה (הועדה יצאה מן ההנחה - המקובלת עלי - כי המבקשת הפעוטה
 21 היתה צמודה לאמה). צוין, כי אחות המבקשת שמילאה את הבקשה בשם האם, לא הונאה
 22 לעדות" (שם, בפסקה ג'). בית המשפט העליון, שם, הגיע למסקנה שאין מקום להתערב
 23 בקביעות העובדתיות של וועדת העררים.
 24
- 25 אולם, כאמור, בענייננו שונה הדבר, משעה שהוועדה האמינה לגרסתה של המשיבה כי
 26 שהתה בטקוץ' (עיר המנויה ברשימת המחנות המוכרים), במחנה מאולתר באותה העיר,
 27 המצוי בבית ספר תיכון, שם הועבדה בכביסת מדי חיילים, כשהעבודה התנהלה במשטר
 28 צבאי ותחת שמירה.
 29
- 30 מ. המשיבה הפנתה בטעוניה לדיוני וועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת, מהם עולה,
 31 לטענתה, שכוונת המחוקק היתה שלא ליתן הכרה לעובדי כפיה, אלא רק למי ששהו
 32 במחנות. אולם, משעה שמקובלת עליי מסקנת הוועדה, לפיה המשיבה שהתה ב"מחנה
 33 מוכר", אזי ההכרה בה כזכאית לקצבה לפי חוק ההטבות היא מטעם זה, ולא מן הטעם
 34 שהיתה עובדת כפיה (עם זאת, בשולי הדברים, אציין, שמקובל עליי כי המשיבה היתה
 35 **בנוסף** גם עובדת כפיה). לכן, לטאמר בדיוני וועדת העבודה הרווחה (הבריאות של הכנסת
 36 אין רלוונטיות לענייננו.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
 ע"ו 5934-02-14 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג 04 ינואר 2015

- 1
 2 מט. טענה נוספת אותה מעלה המערערת היא, כי בסעיף 1 של רשימת המחנות המוכרים נכתב,
 3 כי ישנם שני תנאים מצטברים אשר רק בהתקיימם ניתן להכיר במחנה כ"מחנה מוכר" לפי
 4 קרן סעיף 2, והם:
 5
 6 1. הכליאה נערכה על פי צו או הנחיה גרמנית.
 7
 8 2. תנאי הכליאה במחנה היו זהים לאלה שבמחנה ריכוז.
 9
 10 טוענת המערערת, כי יש לבחון בהתייחס לכל מקרה ומקרה, האם הכליאה בוצעה על-פי צו,
 11 או הנחיה גרמנית, ותחת תנאים דומים, או ברי השוואה לתנאים של מחנה ריכוז.
 12
 13 לטענת המערערת, המשיבה לא הוכיחה עמידה באף אחד מן התנאים האמורים. לטענתה,
 14 אין חולק כי עבודה בכפיה, תוך אפשרות לשוב הביתה מידי יום, אינה ברת השוואה לשהיה
 15 במחנה ריכוז.
 16
 17 ג. בענייננו העידה המשיבה, כי נלקחה לעבוד בבית הספר התיכון "תחת משמר של חייל
 18 רומני" (נעמי 1 לפרוטי הוועדה, ש' 20), ועוד העידה (שם, בעמ' 2, ש' 19-20): "היתה נקודה
 19 מסוימת היכן שנפגשנו והיו לוקחים אותנו לתיכון בשם דימטרי שם היינו מקבלים את
 20 כמויות הכביסה ושם שמרו עלינו עם נשק" (ההדגשה שלי – י.ג.). דהיינו, מתיאור זה,
 21 שהיה מהימן על הוועדה, עולה כי היא אולצה לעבוד ככובסת בבית הספר בטקוץ, ולא היה
 22 באפשרותה להתנגד לכך, או לעזוב את המקום, בשל השמירה שהיתה שם, ומכאן עולה
 23 למעשה, כי המשיבה היתה נתונה באותו הזמן בתנאי כליאה.
 24
 25 אמנם, המדובר היה במחנה מאולתר, שלא היו מצויים בו מגורים, ולפיכך העובדים בו שבו
 26 בערב לביתם (כאשר לגבי המשיבה הבית היה למעשה במחסן בעיר טקוץ' [נעמי 1 לפרוטי
 27 הוועדה, ש' 16-17]), ואמנם בזמן העבודה במחנה, היו העובדים בו נתונים לתנאי כליאה.
 28
 29 נא. באשר לתנאי לפיו הכליאה נערכה על-פי צו, או הנחיה גרמנית, דומה, כי המערערת אינה
 30 חולקת שהמשיבה נלקחה לבית הספר התיכון בטקוץ' שם עבדה ככובסת, על-פי הנחיה
 31 גרמנית, או בשל ההשפעה הגרמנית באותה העת ברומניה.
 32
 33 לפיכך, התנאי הראשון לפיו הכליאה נערכה על-פי צו גרמני (imprisonment took place on
 34 German orders) מתקיים בענייננו.
 35

בית המשפט המחוזי בחיפה בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

04 ינואר 2015

ע"ו 14-02-5934 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג

- 1   נב. באשר לתנאי השני, לפיו תנאי הכליאה במחנה היו זהים לאלה שבמחנה ריכוז
2   (under conditions comparable to those in a concentration camp), סבורני, כי במקרה
3   שבפנינו, נוכח העברת הנטל אל כתפי המערערת להוכיח, כי המחנה בו שהתה המשיבה אינו
4   המחנה המנוי ברשימת המחנות המוכרים, הרי שהיה על המערערת להצביע על השוני בין
5   תנאי הכליאה במחנות הריכוז לבין תנאי הכליאה בהם היתה נתונה המשיבה. אולם,
6   המערערת לא עמדה בטיעוניה ובראיית מטעמה על שוני זה.
7
- 8   נג. המערערת ביקשה לצרף כראיה חדשה, מכתב ממשרד האוצר הגרמני, הנושא תאריך
9   5.3.2014 (ואשר התקבל אצל המערערת ביום 11.3.2014), המבחיר באופן חד-משמעי, כך
10   לטענת המערערת, כי רשימת המחנות של קרן סעיף 2 מתייחסת אך ורק למחנות בהם
11   התקיימו תנאי כליאה דרך קבע. לטעמה של המערערת, די באמור במכתב כדי להביא
12   לקבלת הערעור, שכן ההבהרה המובאת בו עולה בקנה אחד עם טיעוני המערערת הן בהיבט
13   המשפטי והן בהיבט ההיסטורי לעניין מאפייני המחנות המוכרים.
14
- 15   נד. במכתב זה, החתום על-ידי גב' ברברה בוש, נכתב:
16
- 17   "Analog den KZ-Bedingungen, die das Bundesentschädigungsgesetz
18   (BEG) vorsieht, haben wir entschieden, dass diejenigen rumänischen
19   Zwangsarbeitslager anerkannt werden, in denen jüdische
20   Zwangsarbeiter dauerhaft interniert waren und den Lagerort nicht
21   eigenständig verlassen konnten.
22   Die dauerhafte Freiheitsentziehung ist somit zwingende Voraussetzung
23   für die Anerkennung. Daher Können so genannte "Heimschläfer" im
24   Artikel 2-Fonds nicht berücksichtigt werden."
25
- 26   ובתרגום לעברית (כפי שצורף על-ידי המערערת):
27
- 28   "באנלוגיה לתנאים הנוגעים למחנה ריכוז, אשר אותם קובע חוק הפיצויים
29   הפדראלי (BEG), אנו החלטנו, שיוזכו בהכרה אותם מחנות עבודה בכפייה
30   רומניים, אשר בהם עובדי הכפייה היהודים היו עצורים דרך קבע, והיו מנועים
31   מלעזוב את שטח המחנה באופן עצמאי.
32   שלילת החירות המתמדת הינה, לפיכך, תנאי מוקדם הכרחי לצורך ההכרה. על כן
33   לא ניתן להתחשב במסגרת קרן סעיף 2 באלה "הישנים בבית"."
34

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 14-02-5934 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג 04 ינואר 2015

- 1   נה. כאמור, המשיבה בענייננו, אכן היתה מנועה מלעזוב את המקום, שכן בעדותה, שזכתה
2   לאמון הוועדה, אמרה כי "הייתי תחת משמור של חייל רומני" (עמ' 1 לפרוט' הוועדה), וכן
3   העידה (שם, בעמ' 2, ש' 19-20): "היתה נקודה מסוימת היכן שנפגשנו והיו לוקחים אותנו
4   לתיכון בשם דימיטרי שם היינו מקבלים את כמויות הכביסה ושם שמרו עלינו עם נשק"
5   (ההדגשה שלי – י.ג.). היא אמנם לא התגוררה בבית הספר בו אולצה לעסוק בכביסת מדי
6   חיילים, אולם היא נעקרה מביתה, ולפי עדותה גרה בטקוץ' במחסן (עמ' 1 לפרוט' הוועדה,
7   ש' 16-17). כך, שדבריה של המשיבה מתיישבים עם הדברים הכתובים ברישא של המכתב,
8   לפי המחנות המוכרים ברומניה, הם מחנות בהם היו מנועים העצורים לעזוב את שטח
9   המחנה באופן עצמאי.
- 10
- 11   לגבי המשך הדברים, נראה כי זו מסקנתה של כותבת המכתב, ולפיכך לא ניתן לקבלם
12   כפרשנות הנכונה דווקא של חוק הפיצויים הגרמני.
- 13
- 14   נ. זאת ועוד, במכתב החתום על-ידי גב' ברברה בוש, לא צוין מה תפקידה, ולפיכך לא ניתן
15   להבין האם היא אכן מוסמכת ליתן פרשנות לדבר החוק הגרמני.
- 16
- 17   יתרה מכך, גם לא ברור האם פרשנות זו, ככל שאכן גב' בוש היתה מוסמכת לקובעה, עמדה
18   במבחן בית המשפט הגרמני, או שמא זו פרשנותה של הכותבת בלבד.
- 19
- 20   לפיכך, אין ליתן למכתב זה משקל ראייתי כלשהו.
- 21
- 22   נ. בפסק דינה התייחסה הוועדה ליחס בין "עבודת פרך" לבין "עבודת כפיה" ולהשלכות שיש
23   לכך ביחס להכרה על-פי חוק ההטבות.
- 24
- 25   נח. גם בעניין יגר ניתנה התייחסות לעניין "עבודת הפרך", ונכתב שם (בפיסקאות 20-21):
26
- 27   "הרציונל המסתמן שם, הוא ש"עבודת פרך" משקפת התנסות אנושית קשה יותר
28   ומרובת סבל. כך, למשל, ההגדרה שהיתה ישימה בהקשר קרן זכרון מסויימת
29   שפעלה, מכח חוק, בגרמניה, בין 2000-2006, ע"מ ליתן מענקים לעובדי כפיה
30   ועבודות פרך, הגדירה עבודות פרך בתור "עבודה שנעשתה בכפיה במחנה
31   ריכוז... בלטו או במקום הסגר אחר ששררו בו תנאי קושי דומים...". משמע-
32   מדובר בתנאים של מחנה ריכוז, על כל מוראותיו של היגד מחריד זה, שעיקריו הם
33   בבחינת ידיעה שיפוטית וכללית של כל אדם. להבחין מכך, מוגדרת שם "עבודת
34   כפיה", בתור "עבודה שנעשתה בכפיה (למעט "עבודת פרך") בשטחי הרייך
35   השלישי או בשטחים שנכבשו על ידי גרמניה... בתנאים הדומים למאסר או
36   בתנאי חיים קשים במיוחד...". ברי, שיש הבחנה, ומדובר ב"מדרגה שונה" של

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 14-02-5934 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג 04 ינואר 2015

- 1 קושי וסבל המאפיינים את סוגי ההעסקה הכפויה הללו. כמוכן, אין ההגדרות
2 האמורות מחייבות, כלשהו, בפרשנות חוק ההטבות, אולם, יש בכך להמחיש,
3 שוב, הצורך להבחין בין שני המושגים וליתן משמעות יחודית, לכל אחת מהן.
4 21. לפיכך- על הטוען כי התקיים בו תנאי הזכאות דנו, לפי החוק, לשכנע
5 בהתקיימות קשיים, סבל פיסי, או נסיבות חריגות ומכבידות, כמו לצף עבודה
6 ממושך ללא מנוחה, המאפיינים את העבודה שנכפתה עליו (או על מי שעימו שהה
7 התובע), דברים שהם מעבר ובנוסף לאלמנט ה"כפיה".
8
9 דהיינו, הערעור בעניין יגר נדחה, שכן נקבע כי המערערת שם לא שכנעה בהתקיימותו של
10 סבל פיסי, בקיומם של קשיים, או בקיומן של נסיבות חריגות ומכבידות.
11
12 אולם בעניינינו, סבורני כי אין צורך להכריע בסוגיה זו, ולהלן אסביר את הטעם לכך.
13
14 נט. בטרם תיקון מס' 5 (מיום 12.6.2014), כותרתו של סעיף 3 לחוק ההטבות היתה: "הטבות
15 לניצול שואה ששהה במחנה ריכוז, בגטו או במחנה שעבדו בו בעבודת פרך". כיום, לאחר
16 התיקון, כותרת הסעיף היא: "תגמולים והטבות לנרדפים", דהיינו, לא מופיעה בכותרת
17 עוד הדרישה כי המדובר בניצול ששהה "במחנה שעבדו בו בעבודת פרך".
18
19 אולם, נראה כי הדרישה לפיה המחנה המוכר יהא "מחנה שעבדו בו בעבודת פרך" לא היתה
20 קיימת אף לפני תיקון מס' 5 לחוק ההטבות, וכך אף סבורה המערערת עצמה.
21
22 ס. המערערת בתשובתה לבקשת רשות הערעור שהוגשה לבית המשפט העליון בעניין יגר נרע"א
23 1846/14 יגר נ' הרשות לזכויות ניצולי שואה – נספח ד' לתשובת המערערת מיום 3.9.2014,
24 אמנם טענה כי הדרישה שהמחנה יהא מחנה עבודה שעבדו בו עבודת פרך נטענה על-ידי בא
25 כוחה של גבי יגר, עם זאת טענה המערערת (שם, בסעיף 112):
26
27 "נבהיר: אין פירושם של דברינו, שקיימת דרישה לעבודה במחנה כתנאי להכרה.
28 חוק ההטבות אינו דורש עבודה בפועל, אלא מסתפק בעצם שהייה. כלשונו של
29 סעיף 3(א)(1)(ב) לחוק: "הוא שהה במחנה או בגטו...". כד נובע מתכלית החוק
30 להעניק תגמולים בגין שלילת החירות (מחמת שהייה במחנות סגורים בתנאי
31 מאסד), ולא בגין עבודה, כאמור לעיל בהרחבה. בנוסף, המחוקק מכיר בכל מי
32 שהה במנה מוכר כאמור, ללא כל דרישה לתקופת מינימום, וזאת בשונה
33 מהדרישות של גרמניה במסגרת קרן סעיף 2, כמבואר לעיל.
34 מכל מקום, מבחינת אופיים וצביונם של המחנות המוכרים, המחוקק התכוון
35 להגדיר את המחנות המוכרים כאמור, בדרך כלל, כמחנות לעבודת פרך. כלומר, די

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים
 ע"ו 14-02-5934 הרשות לזכויות ניצולי השואה נ' גרימברג 04 ינואר 2015

- 1 בכל שהייה ולא נדרשת עבודה בפועל, אולם בדרך כלל, השהייה שהוכרה
 2 במסגרת חוק ההטבות, צריכה להיות במחנה לעבודת פרך. (ההדגשה שלי – י.ג.)
 3
 4 ובהמשך (שם, בסעיף 128):
 5
 6 "נדגיש שוב: לא מדובר בדרישה לעבודת פרך בפועל, חוק ההטבות מקנה זכות
 7 לתגמולים בגין עצם השהייה במחנה מוכר גם ללא כל עבודה (שהרי תכלית חוק
 8 ההטבות הינה לזכות בתגמולים, בגין שלילת החירות הנובעת משהייה במחנות
 9 סגורים בתנאי מאסר, ולא בגין עבודה), וללא כל הקפדה על מגדרו וגילו של האדם
 10 ששה במחנה (גבר, אשה, או ילד)." (ההדגשה שלי – י.ג.)
 11
 12 דהיינו, הכל מסכימים כי די בכך שניצול השואה יוכיח שהוא ב"מחנה מוכר" על מנת
 13 שיוכח בקצבה לפי חוק ההטבות, נאין, כך גם לדעת המערערות, דרישה כי ניצול השואה
 14 יוכיח גם שעבד באותו מחנה בעבודת פרך.
 15
 16 סא. לפיכך, דבריה של הוועדה בדבר היחס בין "עבודת פרך" לבין עבודת כפיה, נכתבו למעלה מן
 17 הדרוש לצורך הכרעה בערר שהיה מונח בפניה, הואיל ולמעשה, הדרישה היא לשהות
 18 ב"מחנה מוכר", ודי בכך כדי לזכות את ניצול השואה בקצבה לפי חוק ההטבות.
 19
 20 סב. נוכח כל המפורט לעיל, דין הערעור להידחות, וכך אני מחליט.
 21
 22 סג. המערערות תישא בשכר טרחת בא כוחה של המשיבה בסכום כולל של 9,000 ₪ (כולל מע"מ),
 23 שישולם במשרד ב"כ המשיבה בתוך 30 יום ממועד המצאת פסק הדין, שאם לא כן, ישא כל
 24 סכום שבפיגור הפרשי הצמדה למדד וריבית כחוק מהיום ועד התשלום המלא בפועל.
 25
 26 המזכירות מתבקשת להמציא את העתקי פסק הדין לב"כ המערערות, עוה"ד גב' שרה שהם, ולב"כ
 27 המשיבה, עו"ד דוד יזיד.
 28
 29 ניתן היום, י"ג טבת תשע"ה, 04 ינואר 2015, בהעדר הצדדים.
 30

יגאל גריל, שופט בכיר

31
32
33